

АНАЛІЗ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі розглянуто стан та тенденції розвитку підприємств переробної промисловості України

Ключові слова: переробна промисловість, приют, обсяг, воєнний стан

Abstract

The paper examines the state and trends of development in the processing industry enterprises of Ukraine.

Keywords: processing industry, output, volume, wartime state.

Вступ

Ефективне функціонування промислових галузей, що включають в себе переробну галузь та її різноманітні підгалузі, забезпечать економічний розвиток України. Робота переробної промисловості пов'язана з складною системою взаємовідносин між галузями і міжгалузевими відносинами, що забезпечують її функціонування. Розвиток підприємств переробної промисловості часто залежить не лише від їх власної продуктивності, а й від взаємозв'язку з іншими галузями, які постачають сировину та забезпечують доставку кінцевої продукції до споживача. Суттєвих втрат зазнала переробна промисловість з початком повномасштабної агресії.

Результати дослідження

Можливості української економіки щодо швидкого відновлення та системної післявоєнної реконструкції суттєво обмежені через те, що внутрішнє промислове виробництво та експорт сконцентровані переважно на сировині. Наприклад, у 2022 році продукція добувної галузі складала понад 20% у загальній структурі виробництва добувної та переробної галузей [1]. Щодо експорту, дві третини становила сировина та напівфабрикати, з яких близько половини припадало на сировинну продукцію, наприклад, руди й мінерали склали 7,4%, а зернові та олійні культури – 29% [1].

Під час зростання попиту на різноманітну промислову продукцію для потреб відновлення, недостатність внутрішнього виробництва призводить до збільшення імпорту. Це має наслідком погіршення платіжного балансу, зменшення надходжень до державного бюджету та відсутність зростання промислового підприємництва. Домінування експорту низькопереробної сировини та напівфабрикатів суттєво обмежує отримання критично необхідних фінансових ресурсів до державного бюджету.

На рис. 1 наведено загальну кількість підприємств, які функціонували в Україні протягом 2018-2022рр. та кількість підприємств переробної промисловості. З рис. 1 видно, що в цілому частка підприємств переробної промисловості є суттєво меншою за кількість підприємств в промисловості в цілому. Це пов'язано із тим, що на жаль, українські підприємства в переважній більшості експортують сировину, а не кінцевий продукт, а переробна промисловість працює переважно саме на внутрішній ринок.

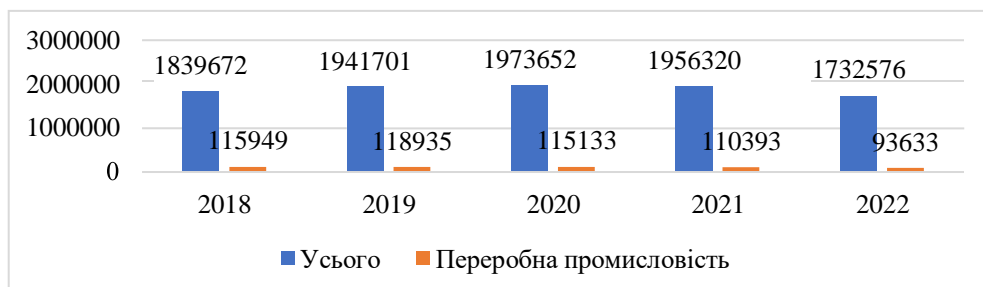

Рисунок 1 – Динаміка кількості підприємств промисловості, одиниць (складено за даними [2])

З рис. 2 видно, що протягом 2018-2021рр. спостерігалось зростання обсягів реалізованої продукції суб'єктів господарювання як в цілому, так і в переробній промисловості. Так, якщо в 2018р. обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання переробної промисловості складав 2113765781,8 тис.грн, то в 2021р. зріс до 2908709918,7 тис. грн. Разом з тим, в 2022 р. у зв'язку із значними економічними втратами, спричиненими окупацією територій Південної та Східної України, руйнацією та релокацією підприємств обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання суттєво знизились. У переробній промисловості зниження є настільки суттєвим, що отримані обсяги є меншими, за отримані в 2018р. та склали лише 1975021656,9 тис. грн.

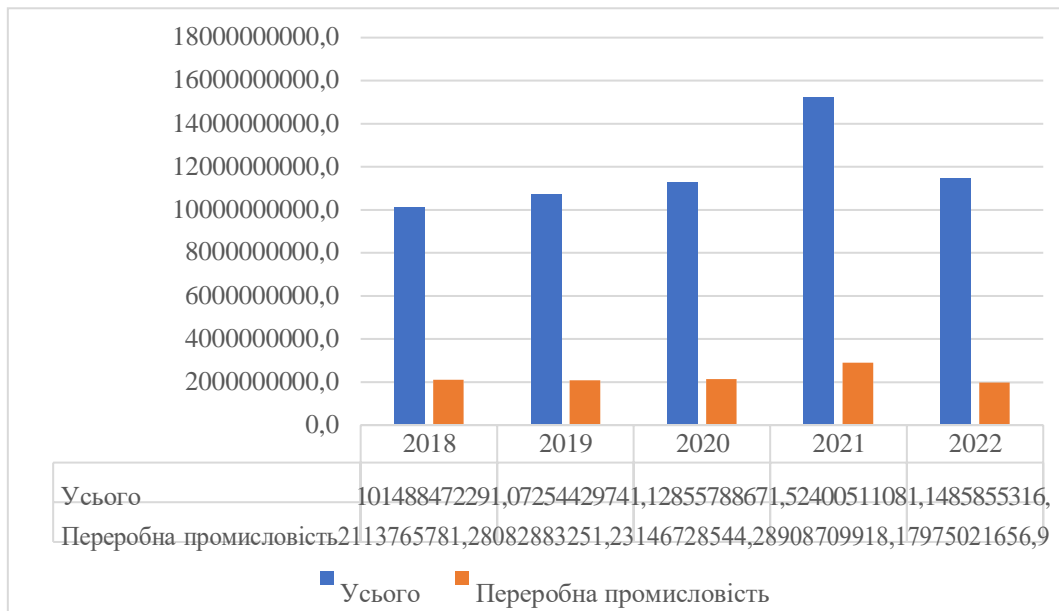

Рисунок 2 – Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, тис. грн (складено за даними [2])

На жаль, отримані в 2023р. будуть скоріш за ще меншими, оскільки в 2023р. руйнування стали ще масштабніші. Вітчизняна економіка зазнала суттєвих втрат, які посилюються вимкненням електроенергії.

Погіршилися і фінансові результати підприємств переробної промисловості в 2022р. порівняно із 2018-2021рр. Так, якщо в 2021р. підприємствами переробної промисловості в цілому отримано чистий прибуток в розмірі 173015944,6 тис. грн, то в 2022р. – чистий збиток в розмірі 118975448,6 тис. грн. Згідно з даними Державної служби статистики 67,7% підприємств переробної промисловості працювала збитково [2].

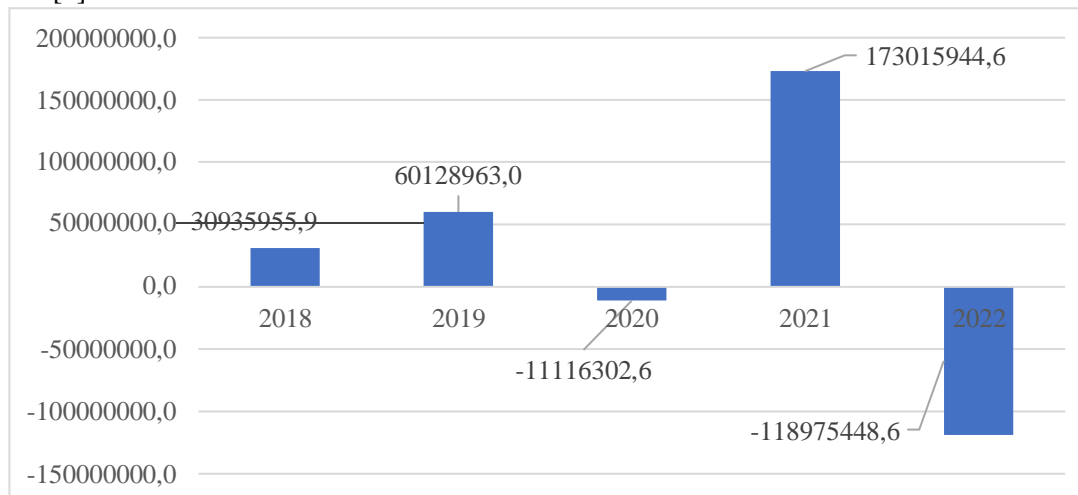

Рисунок 3 – Чистий прибуток (збиток) підприємств переробної промисловості у 2018-2022 роках, тис. грн (складено за даними [2])

Аналогічною є й динаміка капітальних інвестицій підприємств переробної промисловості у 2018-2022 рр. Якщо протягом 2018-2021рр. спостерігалось зростання обсягу інвестицій в підприємства переробної промисловості, то в 2022р. відбулось їх скорочення до 60744765 тис. грн порівняно із 113300687 тис. грн у 2021р. Отже, капітальні інвестиції зменшились майже вповоловину. З початком воєнного стану зменшились як внутрішні, так і зовнішні інвестиції. Більшість власників підприємств неохоче вкладають кошти в капітальне інвестування, оскільки існує ризик пошкодження й повної руйнації майна.

З перших днів війни було впроваджено кілька програм, які мали на меті підтримку переробної промисловості. Наприклад, програма «Доступні кредити 5–7–9 %» передбачає надання підприємствам, зокрема переробним, кредити до 60 млн грн на 1-5 років. Незважаючи на те, що банки виділили понад 11 400 кредитів на суму 41,8 млрд грн у період з початку 2023 року до червня 2023 року, частка промислових переробних підприємств у цьому залишається мінімальною - лише 13%, і зменшується [3].

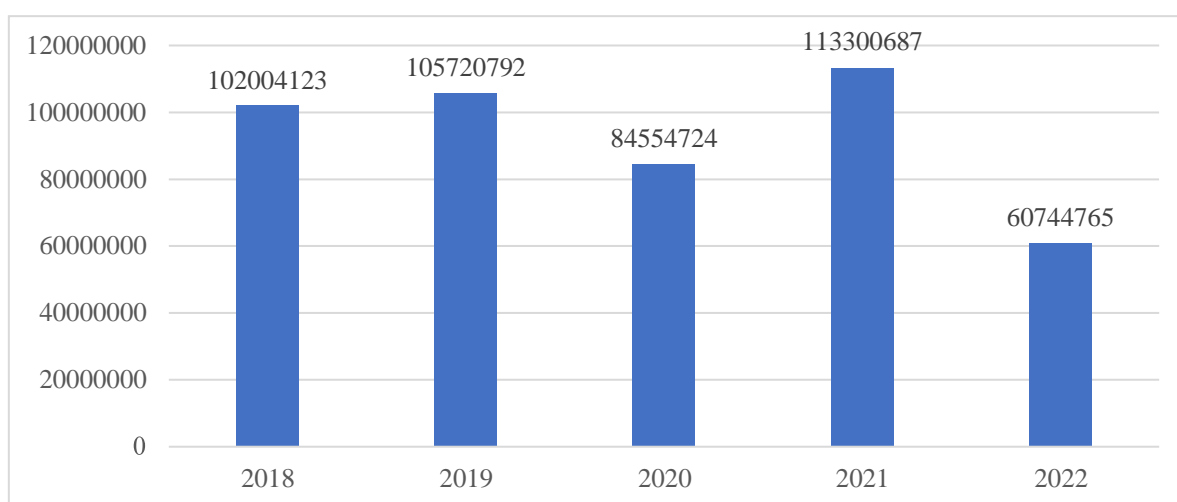

Рисунок 4 – Обсяг капітальних інвестицій підприємств переробної промисловості у 2018-2022 роках, тис. грн (складено за даними [2])

З 2020 року також працює урядова програма підтримки бізнесу «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9 %», яка надає фінансову допомогу через зниження ставок у фінансовому лізингу до 0 %, 5 %, 7 % або 9 % річних. Проте, на початок червня 2023 року, більша частка фінансування спрямована на сільське господарство, тоді як переробні підприємства отримали значно менше – їхня частка майже в 40 разів менша. Наприклад, на фінансовий лізинг обладнання для харчового перероблення було виділено 2,13 млн грн (в порівнянні з 198,1 млн грн на сільгосппродукцію) [4].

У липні 2022 року уряд запустив грантову програму «Новий рівень» для переробних підприємств, яка надає підприємцям гранти до 8 млн грн на розвиток переробного бізнесу за умови створення щонайменше 25 робочих місць [37]. Грант покриває частку витрат на проєкт до 70 % для перших 1000 отримувачів і 50 % для решти. Ці кошти можна використовувати на придбання, доставку та впровадження виробничого обладнання. У 2022 році на розвиток переробних підприємств гранти отримали 178 підприємців на майже 1 млрд грн, а на квітень 2023 року – 61 переробне підприємство на суму 282 млн грн [38]. Разом з тим, наразі відсутня інформація про результати цієї програми.

Висновки

Таким чином, проведений аналіз показав, що в період 2018-2021рр. переробна промисловість працювала достатньо ефективно, отримувала прибуток. Разом з тим, із початком воєнного стану в 2022р. фінансово-економічні показники підприємств переробної промисловості суттєво погіршились. Аналогічною є динаміка по промисловості в цілому. Для покращення стану необхідним є завершення воєнних дій та агресії росії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Національного Інституту стратегічних досліджень. Стан та перспективи розвитку промислового перероблення сировинних ресурсів в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/stan-ta-perspektyvy-rozvytku-promyslovoho-pereroblennya-syrovynnykh>.
2. Офіційний сайт статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. За минулий тиждень бізнес отримав 1,7 млрд грн доступних кредитів. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e45e27bb-2375-4b14-9dd713535c3909fb&title=ZaMinuliiTizhdenBiznes>
4. Інформація про результати державної програми «доступний фінансовий лізинг 5–7–9%». URL: <https://bdf.gov.ua/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupnyu-finansovyy-lizynh-5-7-9/>

Каплун Ростислав Анатолійович, магістр, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця..

Науковий керівник: **Єніфанова Ірина Юріївна** – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kaplun Rostyslav A., master, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: **Yepifanova Iryna Yu.**, doctor of economics, professor, Vice Rector for Scientific work, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia